

.....

STRATEGIASUUNNITELMA 2004–2015

PIETARSAAREN KAUPUNGINKIRJASTO

Kirjastolautakunta hyväksynyt 13.5.2004 KIL § 37/2004

.....

VISIO

Kirjasto keskipisteessä.

Kaupungin paras tietokanava, missä asiakas on kuningas, tieto demokraattista ja lukemisen vapaus taattu.

Kaupunginkirjastomme on kuuluttava Suomen yleisten kirjastojen parempiin ja kaksikielisten kirjastojen parhaisiin.

Kehitys tieto- ja informaatioyhteiskuntaa kohti asettaa uusia vaatimuksia henkilöstön työoloille ja kirjaston varustetasolle. Samalla monikulttuurinen yhteiskunta tuottaa uusia työmuotoja. Päätöksentekijöiden tietoisuus kirjaston keskeisestä asemasta tässä uutta luovassa kehityksessä on vahva ja tulee vahvistumaan.

Kirjastoon panostetaan tietoisesti koko ajan.

TOIMINTA-AJATUS

Kirjasto toimii tapaamispaikkana, jossa ihmiset voivat itse etsiä tietoa, löytää tapoja uudistumiseen, saada uusia lukuelämyksiä ja tutustua laajaan mediakulttuurin tarjontaan. Kirjasto laitoksena vaikuttaa myönteisten arvojen edistämiseen ja kannustaa ihmisiä lähdekriittiseen ajatteluun. Kirjastossa on työvälineitä laadukkaaseen tiedonhankintaan ja osaava henkilöstö, joka hallitsee mediatarjonnan.

Kirjaston toimintaan kuuluu tiedon hankkiminen sanan laajimmassa merkityksessä, sen järjestäminen ja varastoiminen, jotta haluttua tietoa voidaan saada, ja tukea siten eri väestö- ja ikäryhmiä opinnoissa ja työelämään liittyvissä sekä käytännön että yleiskulttuurisissa toiminnoissa: ts. luoda hyvän elämänlaadun edellytykset sekä työelämään että vapaa-aikaan.

Yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on voimassa olevan kirjastolain (904/1998) mukaan edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen ja elinikäiseen oppimiseen. Kirjastotoimen on myös, saman lain mukaan, pidettävä tavoitteena myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittymisen edistämistä.

Pietarsaaren kaupunginkirjastolla on hyvät ulkoiset toimintaedellytykset, koska kirjastotalo sijaitsee aivan kaupungin ydinkeskustassa. Kirjasto on elävän ydinkeskustan keskeinen kulttuuri-instituutio. Se tarjoaa alueen asukkaille tilaa viihtymiseen, osallistumiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen yhä monikulttuurisemmassa yhteiskunnassa. Kaupungin kaksikielisyys on tässä yhteydessä alueen kehittämisen luonnollinen perusta ja voimavara.

PALVELUN SAANTI JA LAATU

Avoimuus ja luotettavuus:

Kirjasto on avoin kaikille. Sillä on selkeät ja näkyvät säännöt ja se tiedottaa avoimesti toiminnastaan kotisivuillaan ja ilmoituksilla ja lehti-ilmoittelulla. Kirjastotoiminnan demokraattisuudesta, toimintalinjojen laatimisesta ja kehittämisestä vastaa kirjastolautakunta.

Asiakaspalvelu perustuu sääntöihin, sopimuksiin ja yhdessä luotujen käytäntöjen noudattamiseen, johon liittyy ajantasainen tiedotus ja tietosuoja. Tämän edellytyksenä on hyvintoimiva atk-järjestelmä, selkeät työprosessit, koko henkilöstön ammattitaidon ja perehtyneisyyden ylläpitäminen ja kehittäminen.

Kaupunginkirjaston tehtävät:

Kirjaston on turvattava kansalaisten tasavertainen pääsy tiedon ja sivistyksen lähteille.

Yleisenä kunnallisena kirjastona kaupunginkirjasto on suuren opiskelijamäärän tietokeskus ja oppimisympäristö. Kaupunginkirjasto tuo henkilöstön tiedonhakuosaamisen kautta ja kuulumalla kirjastoverkkoon ja olemalla mukana sitä rakentamassa paikallisväestön käyttöön dokumentteja ja tietoväyliä periaatteessa koko maailmasta.

Yleiset kirjastot lienevät perusopetuksen ohella julkisen hallinnon tärkein työväline tietoyhteiskunnan kansalaisuuden perusedellytysten toteuttamisessa.

Kirjaston palvelutarjonta väestön ikääntyneemmälle osalle kaipaa laajentamista ja sovittamista heidän tarpeitaan vastaavaksi. Nykyiseen laitoskirjastotoimintaan on tehtävä tarkistuksia.

Pietarsaaren on oltava myös lasten ja nuorten kaupunki. Kirjastolla on pitkät ja monipuoliset perinteet lasten ja nuorten kanssa työskentelyssä. Kirjastolla on, ja on jo kauan ollut lukemista edistävä tehtävä.

Kirjaston tehtäviin voi katsoa vielä kuuluvan eräitä laajennettuja tiedonhakualan koulutustehtäviä (käyttäjäkoulutus), mielellään koulutussektorin kanssa yhteistyössä.

Kirjaston ja kaupungin koulujen välistä yhteistyötä voidaan konkretisoida ja kehittää luontevaksi vuorovaikutukseksi. Tähän työhön on oltava tarvittavat henkilöstöresurssit.

Kirjastolla on merkitystä lukutaidon edistäjänä ja lukemiseen innostavana tahona. Perinteinen lukutaito on pohjana myös uudelle medialukutaidolle, johon kuuluu kyky etsiä oikeaa tietoa sekä painetuista että sähköisistä lähteistä, ja sisällön arvioimistaito lähdekriittisellä asenteella ja omaan käyttöön sopivan tiedon löytäminen.

Kirjasto hoitaa myös historiallista ja kulttuurihistoriallista perintöä. Kaupunginkirjasto on, ja aivan konkreettisesti kotiseutukokoelmansa ansiosta, kaupungin ja sen lähiympäristön elämää tunteva paikallinen asiantuntija. Tällä alalla on jo kauan oltu yhteistyössä alan suurimman paikallisen asiantuntijan, ts. kaupunginmuseon kanssa, ja tuo työ jatkuu edelleen.

Muita luontevia yhteistyökumppaneita ovat työväenopistot, kulttuuritoimisto, matkailutoimisto ja liikuntatoimisto muutamia mainittaessa. Kirjaston voi liioittelematta sanoa toimivan eräänlaisena perusedellytyksenä ja/tai tukitoimijana monelle muulle kaupungin laitokselle.

Yleiset kirjastot ovat jo kauan olleet yhteistyössä rakentamassa verkostoa täsmätiedon löytämiseksi ja sen saannin laajentamiseksi. Pääsy muiden kirjastojen, sekä yleisten että tieteellisten, sekä eri erityiskirjastojen luetteloihin Internetin kautta on kaukolainauksen työväline, joka laajentaa nopeasti omaa paikallista tarjontaa. Kaupunginkirjaston kotisivu on selkeärakenteinen portti verkkotietoon, mutta myös osa kirjaston kasvoista ulospäin. Kirjastomme on mukana paikallisissa, alueellisissa ja kansainvälisissä verkostoissa.

Kaupunginkirjaston neuvontapalvelu työskentelee ammattimaisesti ja antaa henkilökohtaista palvelua eri medioista löytyvän tiedon etsimisessä ja arvottamisessa yksittäisille asiakkaille sopivasti. Kirjasto on ihmisten ja ideoiden, luomisen ja luovuuden kohtauspaikka vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa.

Kirjastonhoitajilla on myös tärkeä osa oppimisen oppaina itsenäisessä opiskelussa, jatko- ja täydennyskoulutuksessa sekä uusissa koulutusmuodoissa.

Kirjaston on oltava myös valmis yhteistyöhön kolmannen sektorin palveluntuottajien kanssa sekä osallistumaan eri hankkeisiin ja toteuttamaan niitä.

Kaupunginkirjaston palveluihin kuuluu

- **osaavan henkilöstön antama ystävällinen ja luotettava asiakaspalvelu**
- **laajat ja ajanmukaiset kokoelmat, oma tietokanta, omat ja yhteiset kotisivut**
- **laajat ja monipuoliset verkkoyhteydet**
- **tarkoituksenmukaiset tilat ja nykyaikaiset varusteet**

- **viihtyisä työympäristö sekä asiakkaille että kirjaston henkilöstölle**

- hyvä ja ajanmukainen neuvonta suomeksi ja ruotsiksi (myös muilla kielillä)

Nykyään on itsestään selvää, että asiakkaat voivat käyttää kirjaston tietokantoja ja neuvontapalveluja tietoverkon kautta. Siksi on huolehdittava siitä, että verkkoon liitetyt tietokoneita on riittävästi sekä lasten että aikuisten käyttöön. Lisäksi asiakkaille on annettava mahdollisuus käyttää myös vakio-ohjelmia mm. tekstinkäsittelyyn.

Kirjastotoimintaa kehitetään – myös meillä lainaajille tullaan tarjoamaan mahdollisuus lainata itse, uusia ja varata kirjoja itse suoraan kirjastoluettelon kautta. Tähän tarkoitukseen tarvitaan tarpeeksi tietokoneita, oheislaitteistoja (automaatteja) ja ohjelmia.

Kirjaston on panostettava riittävästi ajanmukaisiin verkkoratkaisuihin, joissa on nopeat ja vahvat tietokanta- ja palvelinresurssit liitettynä uudenaikaiseen ja varmatoimintaiseen nettikäyttöliittymään, jotta kirjastopalvelujen verkkokäyttö olisi mahdollista kodeista ja opinto- ja työpaikoilta käsin.

Kaupunginkirjaston fyysiset aineistokokoelmat koostuvat tällä hetkellä 90-prosenttisesti painetusta aineistosta ja audiovisuaalisia tallenteita on 10 %. Ponnisteluja myös muun kuin painetun aineiston hankkimiseksi on syytä lisätä.

Mahdollisuuksien mukaan ja ympäröivän yhteiskunnan kehityksen tahdissa kirjasto voi tarjota ihmisten saataville uusia mediamuotoja hankkimalla sähköisten kirjojen ja aikakauslehtien käyttäjälisenssejä ja digitaalista audiovisuaalista aineistoa.

Kirjasto seuraa aikaansa ja suhtautuu avoimesti uusiin joukkotiedotustuotteisiin ja sovelluksiin.

Kirjaston palvelujen arviointi käytännössä:

Tilastollisiin vertailuihin pohjautuva arviointi (virallinen kansallinen kirjastotilasto). Arviointiin tarvitaan myös eräitä indikaattoreita, jotka kuvaavat tavoitteiden saavuttamista paikallistasolla

Kunnan ja alueen ikä-, kieli-, palvelu- ja elinkeinorakenne ja vieraskielisten asukkaiden osuus vaikuttavat kirjasto- ja informaatiopalveluiden tarpeeseen.

Henkilöstön, kirjastotoimenjohtajan ja lautakunnan välistä jatkuvaa vuoropuhelua varten voitaisiin perustaa visioiva yhteistyöryhmä seuraamaan vuosittain tavoitteiden toteutumista ja tarkistamaan niitä strategian osia, jotka tarvitsevat parantamista.

TUNNUSLUVUT / TULEVAISUUSKRIITTISET TEKIJÄT

Laatukriteerien perusta: Laatusuosituksot tietoyhteiskunnan kirjasto- ja tietopalvelulle // Kirjastopoliittinen ohjelma 2001-2004

Edellä mainitut laatuksiteerit ovat suosituksia, ja sellaisina niillä on tietty vaikuttavuus myös pitkällä aikavälillä.

Kaupunginkirjaston vertailuluvut ovat vuoden 2003 tilastosta.

Tehokkuusperspektiivi:

Kirjastosta lainaavien kuntalaisten prosentuaalinen osuus

(kuvaa epäsuorasti kirjastotoiminnan vaikutuksia)

Kirjastopoliittinen: vähintään 45 % kaupunginkirjasto: 53,44 %

Tavoitteemme: 55 %

Fyysiset kirjastokäynnit / kunnan asukasmäärä

(kuvaa epäsuorasti kirjastotoiminnan vaikutuksia)

Huomattakoon, että kirjasto tarjoaa monia muitakin palveluja kuin aineiston lainoja

Kirjastopoliittinen: vähintään 10 kaupunginkirjasto: 13,42 (261 138 käyntiä)

Tavoitteemme: 15

Virtuaalisia kirjastokäyntejä kirjaston nettiosoitteen kautta

(osoittaa verkkopalvelujen saatavuuden ja tehokkuuden)

Kaupunginkirjasto: 50 684 (16,2 % kaikista käynneistä yhteensä)

Tavoitteemme: suuret luvut (paljon virtuaalikäyntejä)

Työskentelemme virtuaalisten ja interaktiivisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittämiseksi (voimassa olevassa kirjastolaissa lausutun tavoitteen mukaan).

Tehokkuus- ja kannattavuusindeksi

(Henkilöstökulut + kirjastoaineistokulut) /

(fyysiset käynnit + kokonaislainaus)

1,21

Tavoitteemme: parempi (= pienempi) arvo, lähinnä aineistomäärärahoja lisäämällä
Mediamäärärahan merkitystä ei voi yliarvioida. Ajankohtaisen kirjallisuuden ja sopivan täsmätiedon saatavuus kysyy voimavaroja.

(Kirjastopoliittinen antaa uushankintojen ohjearvoksi vähintään 400 kirjaa / 1000 asukasta ja muun materiaalin hankinnan 100 kappaletta / 1000 asukasta.)

Asiakasperspektiivi:

Asiakastyytyväisyys ja onnistuneet palvelutapahtumat

(osoittaa, saiko asiakas haluamansa aineiston tai vastauksen neuvontapalvelusta, ja vastasiko se asiakkaan informaatio- ja tietotarvetta)

Effektian Kuntapalvelut 2001 Asukaskyselyn tulokset 33 kunnassa. ”Miten kirjastopalvelu on hoidettu kunnassa”. Pietarsaari: 85 % hyvin, 14 ei osaa sanoa, 1% huonosti

Tavoitteemme: parantaa entisestään

(Kirjastopoliittinen: Kirjasto- ja informaatiopalvelut 80 %:lle kuntalaisista enintään 2 kilometrin matkan päässä. Internetiin liitettyjä asiakaspäätteitä n. 1/1000 as. Saavutettavuus aukipitämisellä suuremmissa kaupungeissa siten, että vähintään yksi kirjasto on auki klo 10–20 sekä lauantaisin.)

Talousperspektiivi:

Yhden lainan kustannukset

(Toimintakulut tilastovuonna / kokonaislainaus)

Huomattakoon, että onnistunut kirjastokäynti ei välttämättä edellytä lainausta. On aivan mahdollista, että asiakas saa vastauksen kysymyksiinsä kirjaston kokoelmien painetuista lähteistä tai etsimällä kirjaston tilaamista tietokannoista.

2,72 euroa

Tavoitteemme: pienempi luku suuremman lainamäärän ansiosta

Vertaa: Kirjastopoliittinen: 18 lainaa / asukas Kaupunginkirjasto: 19,09

Fyysisen käynnin kustannukset

(Toimintakulut tilastovuonna / fyysiset kirjastokäynnit)

3,87 euroa

Tavoitteemme: pienempi luku suuremman kävijämäärän ansiosta

Vertaa:

Kirjastopoliittinen: vähintään 10 käyntiä / asukas Kaupunginkirjasto: 13,42 (261 138 käyntiä)

Aineiston kierto

Lainakierto = Lainausta / aineiston määrä

Mittaluku, joka voi osoittaa, vastaako kirjaston aineistokokoelma asiakkaiden tarpeita.

1,98

Tavoitteemme, 1: lisätä ensisijaisesti lainausta. Kaksikielisyys vaatii useasti kaksinkertaisen varastoinnin kirjavarastossa.

Tavoitteemme, 2: Kirjavarastoa tarkastetaan ja aineistosta poistetaan jonkin verran paikallisesti ja siirretään Varastokirjastoon Kuopioon.

Henkilöstöperspektiivi:

Työntekijämäärä yhteensä, henkilötyövuosia / 1000 asukasta

Henkilöstön tarve voi vaihdella melko paljon kuntien kirjastoissa sen mukaan, miten paljon kirjaston on opastettava kuntalaisia tietojenkäsittelyssä. Virtuaalipalvelujen kehittyminen vaikuttaa myös tähän. Itsepalveluaste vaikuttaa asiaan. Kaksikielisyys vaikuttaa myös, samoin useilla vierailla kielillä tiedottamisen tarve. Kirjaston fyysiset tilat vaikuttavat: sisäänkäyntien, kerrosten ja miehittyjen palvelupisteiden määrä.

Kirjaston asemaa objektiivisena ja julkisena instituutiona on pidettävä esillä yhä enemmän markkinatalouteen mukautuneessa yhteiskunnassa. Henkilöstön erikoisosaamisen ja laajan yleistietämyksen, jota tarvitaan sosiaalisuuden ja monenlaisten valmiuksien ohella, on tultava näkyviin palkkauksessa samalla kun on oltava ja otettava huomioon myös muita houkuttavuustekijöitä kirjastotyön valitsemiseksi, koska vastaisuudessa voi tulla yhä vaikeammaksi saada työhön koulutettua henkilöstöä.

Tavoitteemme: riittävästi henkilöstöä riittävän hyvin määriteltäviin tehtäviin

Vertaa: Kirjastopoliittinen: 1 / 1000 asukasta. Kaupunginkirjasto: 1,04

Miten tyytyväinen henkilöstö on työhönsä

Viihtyvyyttä työpaikalla tutkitaan kyselyillä ja kehittämiskeskusteluilla

Tavoitteemme: Lyhyellä aikavälillä hallintokuntamme pysyminen kaupungin kaikkien hallintokuntien keskimääräisellä tasolla, pitemmällä asteikossa nouseminen.

Kurssipäiviä/vuosi/työntekijä (henkilötyövuosia)

Kuvaa erästä osaamisenkehittämismuotoa

Tavoitteemme: kaupunginkirjaston työntekijöiden henkilöstökoulutusta vähintään kaupungin yleisen tavoitteen enimmäismäärä, mieluiten paljon enemmän.

Vertaa: Kirjastopoliittinen: vähintään 6 päivää, tavoite 12 päivää

.....

Yleisten kirjastojen kulut ovat n. 1 % kunnan käyttökuluista ja 4,4 % kulttuuri- ja opetustoimen kuluista. (Lähde: Kirjastostrategia 2010. Tiedon ja kulttuurin saatavuuden politiikka. Opetusministeriön julkaisuja 2003:1)

Edellä mainitun lähteen, Kirjastostrategia 2010:n, mukaan opetusministeriö kiinnittää huomiota kirjaston ja koulun seuraaviin yhteistyömuotoihin:

....

Mikäli peruskouluilla ja lukioilla ei ole kirjastopalvelujen kehittämistä vastaavaa

ammattihenkilöstöä, opetusministeriö suosittaa kuntia järjestämään palvelut palkkaamalla pedagogisen informaation joko yhteen kuntaan tai alueelliseen käyttöön; ostamalla palvelut esim. yleiseltä kirjastolta siten, että 1–3 prosenttia opetustoimen käyttökuluista osoitetaan kirjastopalvelujen tuottajalle; tai perustamalla kouluun ammattimaisesti kehitettävän koulukirjaston (suuret koulut).

Opetusministeriö korostaa, että opetuksen ja oppimisen tietohuoltoa ei pidä perustaa eikä kehittää erillisenä asiana, vaan pitkäjänteisesti yhteistyössä muiden kirjastojen kanssa. Olemassa olevan kirjastoverkon, kirjastopalvelujen ja hyvien käytäntöjen hyödyntämiseen omiin tarpeisiin sopiviksi tulee olla osaamista ja valmiuksia. Uusien päällekkäisorganisaatioiden perustaminen ja toimintojen aloittaminen, ”pyörän keksiminen uudelleen”, ei kannata, vaan olemassa oleviin kirjastopalveluihin on kehitettävä koulutusta palvelevia toimintoja.

.....

Pietarsaaren kaupunginkirjasto pitää yhteistyötä koulusektorin kanssa eräänä tulevaisuus-kriittisenä menestystekijänä kirjastotoiminnan ja koulusektorin ja koko kaupungin kannalta.

Kaudella 2004–2015 tullaan siten tarvitsemaan RESURSSIJA KOULUJEN KANSSA TEHTÄVÄÄN YHTEISTYÖHÖN SUUNTAUTUVAN KIRJASTOTOIMINNAN LISÄÄMISEEN

Perustus on laskettu monivuotisen suppean yhteistyön avulla. Uusia kokemuksia on viime aikoina hankittu muutamien opetusministeriön tukemien hankkeiden välityksellä, viimeisin hyvin tiiviissä yhteistyössä kaupungin peruskoulujen kanssa. Mutta hankkeet ovat, kuten asiaan kuuluu, luonteeltaan tilapäisiä. Jatkuvaan toimintaan tarvitaan paikallisia voimavaroja.